

CYNLLUN IAITH CYNGOR GWYNEDD
ADRODDIAD MONITRO 2012-13 (drafft)

1. Rhagair

Mae'r cyfnod adrodd yma'n cychwyn ychydig ar ôl sefydlu rôl a swyddfa Comisiynydd y Gymraeg, ac yn ystod y cyfnod, cafwyd cyswllt agos ac adeiladol rhwng y Cyngor a'r Comisiynydd ar sawl lefel:

- Ffurfiwyd grŵp tasg o aelodau'r Pwyllgor Iaith i lunio sylwadau ar y Safonau Iaith drafft yn ystod Gorffennaf 2013.
- Lluniwyd ymateb i sylwadau'r Comisiynydd a dilynwyd hyn gyda chyfarfod rhwng y swyddogion perthnasol o'r Cyngor a Swyddfa'r Comisiynydd.
- Bu cyswllt rhwng y Cyngor a Swyddfa'r Comisiynydd ynglŷn â chwynion iaith (yn gwynion yn erbyn y Cyngor ac yn gwynion gan y Cyngor ynglŷn â chyrrff eraill.
- Gwahoddwyd Comisiynydd Y Gymraeg i gyfarfod o'r Pwyllgor Iaith ar Ionawr 15 2013 i roi cyflwyniad i'r rôl ac i ymateb i gwestiynau a sylwadau'r Pwyllgor.

Datblygiad sylweddol arall yn ystod y cyfnod oedd cyhoeddi data ieithyddol Cyfrifiad 2011. Mae'r wybodaeth yma o bwysigrwydd mawr i Gyngor Gwynedd o safbwynt sefydlu gwaelodlin ystadegol gadarn ar gyfer cynllunio ieithyddol strategol. Hyd yma, mae'r Cyngor wedi ymateb drwy:

- Waith dadansoddi manwl gan Uned Ymchwil a Gwybodaeth y Cyngor wrth i'r ffigyrau gael eu cyhoeddi.
- Cyflwyniad i'r Pwyllgor Iaith o'r canlyniadau cychwynnol ar Ionawr 15 2013.
- Seminar i Aelodau etholedig ar y canlyniadau ar lefel cenedlaethol, sirol a fesul ward etholiadol
- Seminar yn edrych ar Ddyfodol Cymunedau Cymraeg yng ngoleuni'r Cyfrifiad wedi'i threfnu gan Hunaniaith a'i noddi gan Llywodraeth Cymru

2. Cydymffurfio a'r Cynllun Iaith Gymraeg (yn erbyn targedau 2011-12)

D.S. Ni sonnir am amcanion sydd eisoes wedi'u cwblhau ac a nodir mewn Adroddiadau Monitro blaenorol

A. Polisiâu a Mentrau Newydd

AMCAN	GWEITHRED	DIWEDDARIAD
A.1. Byddwn yn priif-ffrydio'r Gymraeg i bolisiau, mentrau a phenderfyniadau allweddol y Cyngor drwy gryfhau a chadarnhau ein trefniadau priif-ffrydio themau llorweddol	* Sicrhau fod Aelodau'n rhoi ystyriaeth lawn i'r effaith gaiff polisiâu a phenderfyniadau ar yr iaith Gymraeg	Yr Adran Democratiaeth a Chyfreithiol yn sefydlu trefn ar gyfer sicrhau y rhoddir ystyriaeth lawn i unrhyw effaith ieithyddol all fod

		ynghlwm ag adroddiadau a gyflwynir i'r Cabinet (gweler 6A) isod
--	--	---

B. Cyflwyno Gwasanaethau

AMCAN	GWEITHRED	DIWEDDARIAD
B.1. Bydd y Cyngor yn sicrhau ein bod yn cyfleu a monitro gofynion y Cynllun Iaith fel rhan annatod o gyflwyno gwasanaethau gan eraill a bod y gofynion yma'n amod ar gyfer cytundeb, grant neu nawdd a ddyrennir gan y Cyngor	* Yn unol â DIG 1, adrodd ar y nifer a % o gyrff 3ydd parti a gafodd eu monitro ar sail cydymffurfiaeth ieithyddol, gan ystyried: - Contractau Gofal Cymdeithasol - Contractau sy'n darparu ar gyfer pobl ifanc - Contractau ar gyfer darpariaeth cyn oed ysgol * Adolygu ein canllawiau ieithyddol i staff ar osod cytundebau yn dilyn cyhoeddi Canllaw Caffael Bwrdd yr Iaith	Gweler 4A) isod Y weithred wreiddiol wedi'i chyflawni, ond noder y comisiynwyd iaith Cyf i gynnal arolwg o drefniadau comisiynu Gwasanaethau Cymdeithasol mewn perthynas â gofynion ieithyddol (gweler 4A) isod)
AMCAN	GWEITHRED	DIWEDDARIAD
	* Cytuno ar drefn monitro ac adrodd ar draws y Cyngor er mwyn cynyddu'r ystod o gytundebau a adroddir o fewn ein Adroddiad Blynyddol	Byddwn yn edrych ar argymhellion yr arolwg o drefniadau comisiynu Gwasanaethau Cymdeithasol fel man cychwyn edrych ar drefniadau Adrannau eraill
B.2. Sicrhau fod cytundebau cyd-ddarparu'n arwain at wasanaethau sy'n cyd-fynd a gofynion y Cynllun Iaith	* Sicrhau fod Cynlluniau Adran 33 yn rhoi sylw dyledus i ofynion ieithyddol a bod yr iaith Gymraeg yn cael sylw o fewn yr adolygiadau blynyddol	Trefniadau interim mewn lle rhwng Derwen (Gwasanaethau Arbenigol Plant) a'r Bwrdd Iechyd- i'w

		hadolygu yng ngoleuni'r Safonau Iaith
B.3. Sicrhau fod Gwasanaethau Ieuenctid yn hyrwyddo'r Iaith Gymraeg	* Yn unol â gofynion Bwrdd yr Iaith Gymraeg, adrodd yn flynyddol ar sut mae'r Gwasanaeth yn darparu a hyrwyddo gwasanaethau a gweithgareddau Cymraeg	Gweler 3A) isod

C. Delio Gyda'r Cyhoedd sy'n Siarad Cymraeg a Safonau Ansawdd

AMCAN	GWEITHRED	DIWEDDARIAD
C.1. Bydd y Cyngor yn sicrhau a cheisio gwella yr amrediad o wasananethau o safon drwy gyfrwng y Gymraeg	* Monitro cydymffurfiaeth drwy adroddiadau'r Penaethiaid Gwasanaeth a chwynion iaith * Cynnal hapwiriad annibynnol o gydymffurfiaeth y Cyngor a'r Cynllun Iaith	Gweler 3C) isod Hapwiriad heb ei gynnal eto
AMCAN	GWEITHRED	DIWEDDARIAD
C.2. Sicrhau (yn unol â DIG2) fod staff y brif dderbynfa, canolfan gyswilt neu siop-un-stop yn gallu cynnig gwasananeth dwyieithog	* Parhau i sicrhau fod pob swydd yn ein prif dderbynfeydd a Galw Gwynedd wedi'u dynodi'n "Gymraeg hanfodol" ac ein bod yn penodi staff dwyieithog	Gweler 3B) isod
C.3. Gwarantu safon cyfieithu ac iaith y Cyngor	* Monitro ansawdd iaith unrhyw ddeunydd ysgrifenedig cyhoeddus sy'n cael ei gynhyrchu gan staff	Gweler Cwynion 3C) isod
C.4. Hyrwyddo'r iaith Gymraeg drwy Dechnoleg Gwybodaeth	Y Strategaeth Technoleg Gwybodaeth i gofnodi darpariaeth iaith Gymraeg fel dewis diodyn lle bo'n bosib ar bob cymhwysydd Windows sy'n bodoli'n ddwyieithog	Y penderfyniad wedi'i gadarnhau gan y Grŵp Llywodraethu TG ym mis Medi 2012

C.5. Sicrhau a hyrwyddo dewis iaith mewn cyfarfodydd	* Monitro gweithredu cyfarfodydd cyhoeddus	Gweler Cwynion 3C) isod
--	--	-------------------------

Ch. Wyneb Cyhoeddus y Cyngor

AMCAN	GWEITHRED	DIWEDDARIAD
CH.1. Cydymffurfio a'r gofyn i gyflwyno hunaniaeth gorfforaethol sy'n gwbl ddwyieithog ac sy'n hyrwyddo'r iaith Gymraeg	* Sicrhau fod holl ddeunyddiau cyhoeddus y Cyngor yn ddwyieithog (arwyddion, papurau pennawd, ffurflenni, deunyddiau arddangos ayb.)	Gweler Cwynion 3C) isod
AMCAN	GWEITHRED	DIWEDDARIAD
CH.2. Sicrhau hyd eithaf ein gallu bod arwyddion ac enwau lleoedd o fewn y Sir yn adlewyrchu Cymreictod, hanes a diwylliant yr ardal	* Sicrhau fod holl arwyddion cyfeirio ac arwyddion ffordd yn cydymffurfio a gofynion ieithyddol y Cyngor *Monitro a sicrhau cydymffurfiaeth a'r gofyn am enwau Cymraeg ar ddatblygiadau newydd * Sicrhau fod llythyr yn cael ei anfon at y sawl sy'n gwneud cais i newid enw tŷ o'r Gymraeg yn gofyn iddynt ystyried eu cais yng nghydestun natur ieithyddol yr ardal	Gweler Cwynion 3C) isod Cydymffurfio a'r gofyn Cydymffurfio a'r gofyn

D. Gweithredu ac Arolygu'r Cynllun

AMCAN	GWEITHRED	DIWEDDARIAD
D.1. Datblygu Strategaeth Sgiliau ieithyddol i staff yn seiliedig ar ganllawiau Recriwtio a'r Iaith Gymraeg Bwrdd yr Iaith	* Gwella ein trefniadau monitro sgiliau ieithyddol staff yn unol â DIG 5 (fesul adran, gradd a gweithle) i bwrpas mapio capasiti ac adnabod y bwloch darparu * Adolygu ein trefniadau parthed pennu sgiliau iaith swyddi *Sicrhau lefel iaith addas ar gyfer bob swydd yn unol â'r trefniadau a nodir uchod	Gweler 5B) isod) Matrics lefel sgiliau iaith wedi'i chytuno. Byddwn yn gosod y lefelau newydd yn erbyn swyddi ac yn

	<p>* Asesu lefel sgiliau ieithyddol pob aelod o staff mewn cymhariaeth a lefel iaith y swydd</p> <p>*Darparu hyfforddiant addas er mwyn datrys y gwahaniaethau rhwng lefel iaith swyddi a lefel sgiliau ieithyddol eu deiliaid</p>	adnabod sgiliau iaith unigolion yn erbyn y fframwaith newydd
AMCAN	GWEITHRED	DIWEDDARIAD
D.2. Darparu hyfforddiant iaith Gymraeg i staff (DIG 4a)	Y Swyddog Datblygu Gweithlu yn trefnu a darparu gwersi gan adrodd yn flynyddol	Gweler adroddiad y Swyddog Datblygu Gweithlu 5A) isod
D.3. Sicrhau hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith i staff (DIG4b)	* Hyrwyddo'r modiwlau e-ddysgu ar <i>Gydraddoldeb Iaith</i> a'r modiwl <i>Parch</i> (Eisoes fe'u clustnodwyd modiwlau cydraddoldeb ac iaith yn "hanfodol " i bob aelod o staff dan y Matrics Hyfforddiant Corfforaethol	Yr Uned Hyfforddiant yn broses o ddatblygu rhaglen e-ddysgu newydd
D.4. Sicrhau fod staff yn ymwybodol o ofynion y Cynllun Iaith ac yn hyrwyddo'r iaith gyda hyder	* Gosod y Cynllun Iaith ar system CETIS (rhaglen gyfrifiadurol i staff ddarllen a derbyn polisïau)	Gweler uchod- bydd hyn yn rhan o'r broses ddatblygu e-ddysgu
D.5. Sicrhau fod cwynion yn erbyn y Cynllun Iaith yn cael eu hymdrin â hwy yn unol â safonau corfforaethol y Cyngor	* Gwella'r trosolwg o gwynion drwy bwysu ar i Benaethiaid adrodd pob cwyn a'r ymateb i'w monitro gan y Swyddog Cydraddoldeb ac Iaith	Gweler 3C) isod

3) Ansawdd Gwasanaethau Rheng Flaen

A) Darpariaeth Gwasanaeth Ieuencid Cyfrwng Cymraeg

i) Gweithgareddau ar gyfer hyrwyddo'r Gymraeg gyda phobl ifanc

Fel rhan o raglen waith Hunanlaith, rhoddwyd sylw penodol i hyrwyddo'r iaith Gymraeg drwy'r Gwasanaeth Ieuencid. Roedd y rhaglen ar gyfer 2012-13 yn adeiladu ar yr hyn a gyflawnwyd eisoes ac a adroddwyd yn Adroddiad Monitro 2011 (h.y. arolwg o ba iaith a ddefnyddir yn y clybiau, sgiliau ieithyddol staff a hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith i staff).

Lluniwyd cyfres o 5 o weithgareddau ar gyfer hyrwyddo'r iaith Gymraeg gyda phobl ifanc i ddarparwyr gwasanaethau ieuencid:

- **Cwis** Mae'r cwis yn codi ymwybyddiaeth pobl ifanc mai siarad iaith leiafrifol a bod yn ddwyieithog neu amlieithog yw'r norm ledled y byd. Mae hefyd yn codi ymwybyddiaeth pobl ifanc o ddemograffig ieithyddol Cymru, Gwynedd a'r ward etholiadol leol, yn ogystal â chodi ymwybyddiaeth mai iaith a siaradir gan fwyaf gan bobl ifanc yw'r Gymraeg, gan geisio chwalu rhai mythau
- **Llinell Amser** Gweithgaredd ymarferol yw hwn sy'n gofyn i'r bobl ifanc osod cardiau yn nodi rhai o'r prif ddigwyddiadau yn hanes y Gymraeg, a chofnod o'r ganran o siaradwyr Cymraeg gyferbyn â'r dyddiadau priodol. Mae'r gweithgaredd yn codi ymwybyddiaeth pobl ifanc o'r digwyddiadau yma a'u heffaith pellgyrhaeddol ar feddylfryd siaradwyr Cymraeg dros y canrifoedd.
- **Llunio CV** Gweithgaredd ymarferol yw hwn eto lle bo'r bobl ifanc yn creu CV er mwyn ymgeisio am swydd ddychmygol tywysog / tywysoges Gwynedd. Wrth gasglu gwahanol gardiau sgil i lunio CV bersonol dylai'r bobl ifanc sylweddoli fod gallu cyfathrebu yn y Gymraeg neu fod yn ddwyieithog yn sgil bwysig ar gyfer cyflogaeth. Mae yn codi eu hymwybyddiaeth fod nifer fawr o gyflogwyr yn chwilio am weithwyr sydd â sgiliau dwyieithog.
- **Cwis Cerddorol** Cwis yw hwn lle bo'n rhaid i bobl ifanc benderfynu ai cân Gymraeg neu gân Saesneg yw'r gân a chwaraeir oddi ar CD yn seiliedig ar yr ychydig eiliadau o gyflwyniad offerynnol ar ddechrau'r gân yn unig. Mae'n ffordd o wneud i bobl ifanc sylweddoli y gall cerddoriaeth fod yn dda ac effeithiol waeth ym mha iaith bynnag y mae'r geiriau'n cael eu canu, gan geisio chwalu disgwyliadau rhai pobl ifanc fod cerddoriaeth Gymraeg mewn rhyw ffordd yn israddol i gerddoriaeth Saesneg.
- **Chwiliair** Mae'r chwiliair yn cynnwys termau a geiriau sydd wedi eu cynnwys ym mhob un o'r gweithgareddau eraill, ac yn cynnig cyfle i bobl ifanc gael trafod rhai ohonyn nhw eto mewn rhagor o fanylder.

Cyflwynwyd y Pecyn Gweithgareddau i Arweinyddion Clybiau Ieuencid , Arweinyddion Ardal ac Uwch Swyddogion Ieuencid y Sir. Roedd y cyflwyniadau'n cynnwys hyfforddiant ar ddefnyddio'r gweithgareddau.

Dosbarthwyd yn ogystal i Glybiau Ffermwyr Ifanc Eryri a Meirionnydd a'r Urdd yn rhanbarthau Eryri a Meirionnydd.

Pa dderbyniwyd adroddiad ar ddefnydd o'r adnoddau fel rhan o ddarpariaeth Gwasanaethau Ieuencid y Sir ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, cafwyd cadarnhad i'r gweithgareddau gael eu defnyddio. Mae'r adnoddau yma yn parhau i fod ar gael mewn 19 o glybiau Arfon, 11 o glybiau Dwyfor a 17 o glybiau Meirionnydd. Mae adnodd yn parhau i gael ei ddefnyddio ar y Bws Ieuencid sydd yn teithio ar hyd Gwynedd I ardaloedd gwledig be does dim darpariaeth clybiau ieuencid. Mae hefyd yn cael defnydd fel rhan o gwis y 3 rhanbarth a'r cwis sirol. Gyda phob un o'r sesiynau yma, dilynwyd proses arfarnu safonol y Gwasanaeth Ieuencid.

Dengys yr adborth mai hoff weithgareddau'r bobl ifanc oedd y cwis a'r llinell amser, a bod y gweithgaredd llunio CV wedi gwneud iddynt ystyried eu dyfodol gyrfaol o fewn y Sir gan adnabod manteision y Gymraeg. Roedd y bobl ifanc yn canmol y gweithgareddau am roi cyfle iddynt drafod pwysigrwydd a hanes yr iaith a thrafod eu hagweddau tuag atynt.

Roedd yr Uwch Weithwyr Ieuenctid yn adrodd iddynt weld newid yn agweddau'r bobl ifanc ers cyflwyno'r adnoddau ac yn cadarnhau fod y gweithgareddau wedi addysgu yr aelodau o bwysigrwydd defnyddio a hyrwyddo'r iaith yn eu cymunedau. Roeddynt hefyd wedi synnu cymaint oedd ymwybyddiaeth eu haelodau o hanes Cymru a'r Gymraeg.

ii) Brwydr y Bandiau

Roedd rhaglen waith gwreiddiol Hunanlaith yn cynnwys cynnal gornest sirol Brwydr y Bandiau yng Ngwynedd, ond gan mai ond un band o'r Sir gofrestrodd ar gyfer y gystadleuaeth, cytunodd y BBC i'r band yna fynd ymlaen yn syth i'r ornest ranbarthol.

Mae'r Gwasanaeth Ieuenctid yn parhau i annog y gystadleuaeth yma yn y clybiau. Yn dilyn sesiynau sydd wedi eu cynnal yn y clybiau mae gobaith y bydd band o glwb Ieuenctid Caernarfon yn cystadlu flwyddyn nesaf sef 2013/2014

Yn dilyn hyn, ac mewn cytundeb gyda Bwrdd yr Iaith Gymraeg a'r Gwasanaeth Ieuenctid, penderfynwyd cynnal gweithgareddau cerddorol eraill er mwyn cyflawni'r targed mewn dull gwahanol. Ac felly, mewn cydweithrediad a Ciwddod a Cherdd Gymunedol Cymru, trefnwyd i gynnal sawl gweithdy roc yng nghlybiau Dyffryn Nantlle, Nefyn, Bethesda, Caernarfon ac Aberdyfi yn ystod mis Mawrth 2012

Yn dilyn gweithdai roc gan Cerdd Gymunedol yn y clybiau uchod yn ystod 2012 mae clwb Caernarfon yn parhau i gynnal sesiynau. Hefyd yn sgil hyn mae clwb Maesgeirchen a Phwllheli wedi cynnal sesiynau hyn ystod 2012/2013

B) Siopau Un Stop

DIG 2 Nifer a % swyddi'r ganolfan gyswllt neu siop-un-stop a ddynodwyd yn rhai "Cymraeg hanfodol" ac a lenwyd gan staff dwyieithog:

Lleolir Prif Dderbynfeydd y Cyngor yn y Pencadlys, Penrallt (Caernarfon), Neuadd y Dref (Bangor), Siop Gwynedd, Ffordd y Cob (Pwllheli), Penarlâg (Dolgellau)

Nifer Staff	Siaradwyr Cymraeg (nifer a %)	Cymraeg Hanfodol (nifer a %)	Targed 2014 %
13		13 (100%)	100%

Y Ganolfan Gyswllt ym Mhenrhyndeudraeth sy'n ymdrin ag ymholiadau ffon, a nodir isod y manylion ynglŷn â sgiliau ieithyddol y staff:

Canolfan Gyswllt Penrhyndeudraeth

Nifer Staff	Siaradwyr Cymraeg (nifer a %)	Cymraeg Hanfodol (nifer a %)	Targed 2010 %
34	34 (100%)	34 (100%)	100%

Dylid nodi'n ogystal fod yr Adran Gofal Cwsmer yn edrych i ymestyn y drefn fonitro cwynion drwy ddefnyddio system reoli galwadau cyfrifiadurol. Bydd y system yma'n caniatáu i ni adnabod cwynion ar sail iaith.

C) Canolfannau Hamdden: Cynllun Pencampwyr Iaith Canolfannau Hamdden y Fro Gymraeg

Fel y nodwyd yn ein Adroddiad Monitro blaenorol, derbyniwyd cyllideb gan Fwrdd yr Iaith Gymraeg, fel rhan o'r cynllun Gweithleoedd Dwyieithog i hyfforddi a datblygu Pencampwyr Iaith yng Nghanolffannau Hamdden y Fro Gymraeg. Fel rhan o'r cynllun darparwyd hyfforddiant i 13 o Bencampwyr Iaith Canolfannau Hamdden Gwynedd, golygai hyn bod gennym Bencampwyr Iaith yn ein Canolfannau i gyd yng Ngwynedd.

Bellach, mae swyddogaethau'r Pencampwyr Iaith wedi'u sefydlu, ac maent yn cynnwys:

- Cyfleu gwybodaeth i staff am ofynion iaith a materion yn ymwneud a'r Gymraeg
- Arwain trwy esiampl
- Cefnogi dysgwyr a siaradwyr Cymraeg dihyder i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gweithle.

Dros y cyfnod yn dilyn sefydlu'r prosiect, mae'r gwasanaeth wedi nodi'r manteision canlynol o safbwynt y gweithlu:

- Cynyddu ymwybyddiaeth iaith ymysg staff
- Meithrin arferion ieithyddol da yn y gweithle
- Cynyddu hyder staff i ddefnyddio'r Gymraeg
- Hybu datblygiad proffesiynol y staff a chynorthwyo'r sefydliad, drwy sicrhau cwrteisi ieithyddol a gofal cwsmer.

Bu manteision i'r Cyngor yn ogystal:

- Gwella'r gwasanaeth i'r cwsmer
- Cryfhau'r gwasanaeth i gwrdd â dyheadau'r cwsmer
- Cefnogi'r Cynllun Addysg Gymraeg

Ers i ni adrodd ar y cynllun fel rhan o'n Adroddiad Blyneddol 2011-12, mae'r Gwasanaeth wedi cadarnhau'r datblygiadau canlynol:

- Mae disgwyl i bob Pencampwr Iaith arwain ei dim drwy esiampl, cefnogi a mentora'r dysgwyr a siaradwyr Cymraeg. Mae hyn yn digwydd yn ddyddiol yn y Canolfannau Hamdden drwy ateb y ffôn, dechrau sgysiau, siarad ymysg staff, ysgrifennu negeseuon ac e-byst drwy gyfrwng Gymraeg. Yn ogystal mae pob cyfarfod staff bellach gydag agenda a chofnodion Cymraeg. Rôl y Pencampwyr Iaith yw sgwrsio, helpu, bod yn gyfaill a mentor i annog y dysgwyr/siaradwyr dihyder i siarad Cymraeg.
- Cyflwynir gwersi nofio, gymnasteg, tennis a.y.b. a gwersi ar gyfer ein hysgolion yn y Gymraeg a drwy hyn, mae'r Canolfannau'n atgyfnerthu Cynllun Addysg Gymraeg y Sir ac yn sicrhau cyfleoedd i blant a phobl ifanc cael dysgu'r gwersi drwy gyfrwng y Gymraeg.
- Fel rhan o Gynllun Busnes a gwaith Tîm Technegol yr Uned, mae trefniant mewn lle i gynnal arolwg/awdit o sgiliau iaith staff a defnydd o'r iaith Gymraeg yn y Canolfannau. Bydd hyn yn digwydd o leiaf dwywaith y flwyddyn drwy waith tîm o archwilwyr technegol o fewn yr Uned.
- Mae'r Gwasanaeth yn ymfalchïo fod y cynllun yma wedi gwella darpariaeth, ac anelir at welliant parhaus yn y defnydd o'r iaith Gymraeg yn y Canolfannau

Hamdden er budd yr holl gwsmeriaid sy'n derbyn gwasanaeth a gweithgareddau i hybu "Byw'n Iach."

- Yn unol â'r ymrwymiad gwreiddiol, cyflwynwyd Adroddiad Cynnydd ar y prosiect i'r Pwyllgor Iaith ar 16/04/13

Ch) Cwynion yn Erbyn y Cynllun Iaith

Daw'r cwynion isod gan aelodau'r cyhoedd, Aelodau etholedig y Cyngor, aelodau staff ac adroddiadau monitro a dderbyniwyd gan Benaethiaid Gwasanaeth. Maent yn cynnwys:

- Cwynion yn erbyn y Cyngor (gan gynnwys cwynion yn erbyn y sawl sy'n darparu ar ein rhan neu'n derbyn nawdd)
- Cwynion yn erbyn cyrff eraill

CWYNION YN YMWNEUD A'R CYNGOR (GAN GYNNWYS TREFNIADAU PARTNERIAETH A 3YDD PARTI)

DYDDIAD	CWYN	YMATEB
Mawrth 2012	Cwyn gan aelod o'r cyhoedd ynglŷn â Chymraeg gwallus mewn llythyr a dderbyniwyd o'r Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol mewn ymateb i gŵyn arall	Yr Adran yn ymateb yn llawn i'r gwyn, gan ymddiheuro eu bod wedi tynnu'n groes a disgwyliaidau'r Cynllun Iaith
Ebrill 2012	Cwyn gan aelod o'r cyhoedd ynglŷn â chalendr ail-gylchu dwyieithog, yn datgan dymuniad am i'r Gymraeg a'r Saesneg fod ar wahân	Yr Adran yn ymateb, gan dynnu sylw at ofynion cyhoeddi'r Cynllun Iaith
Mai 2012	Cwynion gan staff ynglŷn â'r Cyngor yn cylchredeg Holiadur Meddalwedd Gogledd Cymru, gyda'r Saesneg yn ymddangos o flaen y Gymraeg	Cynhyrchwyd yr holiadur gan Gyngor Dinbych, ond tynnwyd sylw staff Adnoddau Dynol a Thechnoleg Gwybodaeth at y disgwyl i'r Gymraeg ddod gyntaf yn unol â'r Cynllun Iaith
Mai 2012	Cwyn gan aelod o staff ynglŷn ag hysbyseb am Oruchwyliwr Amser Brechwast nad oedd yn nodi'r angen am sgiliau ieithyddol	Yr Adran Addysg yn ymchwilio'r gwyn, gan ddod i'r casgliad na ddefnyddiwyd y templed cywir: Gellir cadarnhau fod yna ddisgwyliaidau ieithyddol ynghlwm a'r swydd
Mai 2012	Cwyn gan aelod o'r cyhoedd ynglŷn â gohebiaeth uniaith	Fel arfer mae'r llythyrau'n cael eu hanfon yn

	Saesneg yn ymwneud a gwersi nofio	ddwyieithog, ond bu camgymeriad yn yr achos yma: Ail-ddyluniwyd y llythyrau fel fod y Gymraeg a'r Saesneg yn ymddangos gyda'i gilydd
Mai 2012	Cwyn gan aelod o staff fod Cynllun Seiclo'r Cyngor yn cynnwys linc at wefan uniaith Saesneg	Roedd y wefan yn gwbl ddwyieithog erbyn ei lansiad swyddogol: Serch hyn, gwnaethpwyd yn glir i'r Gwasanaeth na ddylid tynnu sylw at unrhyw wefan tan mae ar gael yn gwbl ddwyieithog
Mehafin 2012	Cwyn gan aelod o'r cyhoedd (Di-Gymraeg) ynglŷn â neges Gymraeg ar ei beiriant ateb	Mae Gwasanaethau Cymdeithasol a Tai yn edrych i mewn i'r gwyn ar hyn o bryd
Mehafin 2012	Cwyn gan Aelod ynglŷn ag arwyddion uniaith Saesneg ger y gwaith ar Siop-Un-Stop Derbynfa'r Pencadlys	Gosodwyd yr arwyddion Saesneg gan y cwmni sy'n ymgymryd â'r gwaith yn hytrach na'r Cyngor. Fe'u hatgoffwyd o'r gofyn yn y cytundeb i ddarparu arwyddion dwyieithog ac fe'u gorchynnwyd i dynnu'r arwyddion
Gorffennaf 2012	Cwyn gan Gyngorydd ynglŷn a chyfarwyddid uniaith Saesneg ar groesfan newydd ar ffordd osgoi Porthmadog	Yr Uned Cefnffyrdd yn cadarnhau mai cyfrifoldeb Llywodraeth Cymru yw'r mater yma, ac wedi anfon y gwyn ymlaen. Os na ddaw ymateb cadarnhaol, byddwn yn cyfeirio'r mater ymlaen at Gomisiynydd y Gymraeg
Gorffennaf 2012	Cwyn gan Gyngorydd ynglŷn â'r defnydd o'r term "gwastraff cŵn" (yn hytrach na "baw cŵn") ar finiau'r Cyngor	Ymateb gan Prifffyrdd a Bwrdeistrefol yn datgan mai dyma'r geiriad safonol
Gorffennaf 2012	Cwyn gan Gyngor Cymuned Llandwrog ynglŷn ag arwydd "Stop" wedi'i baentio ar lon	Yr Adran Reoleiddio yn datgan fod y rheoliadau cyfredol a'r geiriadur yn derbyn "Stop" fel y term Cymraeg
Awst 2012	Cwyn gan Gyngorydd ynglŷn â ffurflen Trwyddedu Digwyddiadau uniaith	Uned Gwarchod y Cyhoedd wedi cyfieithu'r ffurflen, ac yn derbyn ceisiadau arni.

	Saesneg (dogfen y Swyddfa Gartref heb fersiwn Cymraeg dynodedig)	Beth bynnag, nid yw'r Swyddfa Gartref wedi cytuno'n ffurfiol iddi, ac felly codwyd hyn gyda Comisiynydd y Gymraeg. Yn y cyfamser, gofynnir am arweiniad gan y Pwyllgor Iaith ynglŷn â defnydd diofyn o'r fersiwn (answyddogol) Gymraeg
Awst 2012	Cwyn gan aelod o staff bod y system hidlo negeseuon electronig mewnol yn uniaith Saesneg	Y Gwasanaeth Gofal Cwsmer wedi codi'r mater gyda'r cwmni ac yn ceisio datrys y broblem
Awst 2012	Cwyn gan aelod o'r cyhoedd nad oedd cwrs achrediad landlordiaid ar gael drwy gyfrwng y Gymraeg	Y Cyngor yn talu am y gwasanaeth yma, ac er bod y gofyn i allu darparu drwy gyfrwng y Gymraeg wedi'i nodi yn y briff, ni fu galw am gwrs Cymraeg o'r blaen. Mae'r Gwasanaeth Tai wedi derbyn cadarnhad y bydd hyfforddwyr Cymraeg ar gael, a byddent yn ei gwneud yn glir bod modd derbyn yr hyfforddiant drwy gyfrwng y Gymraeg
Awst 2012	Cwyn ynglŷn â'r defnydd o enwau strydoedd Saesneg Mewn llythyr safonol ynglŷn ag ail-wynebu ffyrdd	Ymateb gan yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol yn cadarnhau mai arddel yr enwau Cymraeg yw'r disgwyl, ac yn ymddiheuro. Gweler hefyd yr Adroddiad a gyflwynir ar enwau lleoedd, strydoedd a thai
Medi 2012	Cwyn gan Gomisiynydd y Gymraeg ar ran aelod o'r cyhoedd na dderbyniodd gyfweiliad drwy gyfrwng y Gymraeg yn unol â'i ddymuniad. Hefyd y Comisiynydd yn holi ein cydymffurfiaeth a'n gofynion recriwtio yn sgil y methiant yma	Yr Adran yn ymateb bod y person wedi cael cynnig gwasanaeth cyfrwng Gymraeg a bod lefel (cyfarfodydd, gohebiaeth) ac yn cadarnhau'r trefniant staffio: Swydd interim wedi'i llenwi gan ddysgwyr, ond y Cyngor wedi ac yn cyfarch yr anghenion o safbwynt gloywi iaith. Yn dilyn trafodaethau gyda Swyddfa'r Comisiynydd, mae'r Adran yn llunio cynllun gwella.

Medi 2012	Cwyn ynglŷn â Datganiad Dyluniad a Mynediad uniaith Saesneg ynghlwm a chais cynllunio o'r Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol i Barc Cenedlaethol Eryri	Yr Adran yn datgan eu bod wedi anfon cyfarwyddid i ddeunydd o'r fath gael ei gynhyrchu yn y Gymraeg a'r Saesneg, boed hynny'n gais mewnol neu'n waith ymgynghorwyr ar ran yr Adran
Hydref 2012	Cwyn fod Canolfannau Hamdden yn cyflwyno tystysgrifau nofio uniaith Saesneg. D.S. Nid y Cyngor sy'n gyfrifol am y tystysgrifau, ond yr Amateur Swimming Association (ASA): Mae'r Adran wedi bod yn pwysu am dystysgrifau dwyieithog ers cryn amser, heb lwyddiant hyd yma	Yr Adran bellach wedi derbyn cadarnhad gan yr ASA y bydd tystysgrifau dwyieithog ar gael o'r Pasg 2013
Hydref 2012	Cwyn ynglŷn â ffurflen Dadleniad Cofnod Troseddol uniaith Saesneg yn cael eu hanfon allan	Mae'n debyg i'r camgymeriad yma ddigwydd am fod y ffurflenni ar fin cael eu newid, ac nad oedd cyflenwad digonol o'r fersiwn Cymraeg. Y sefyllfa wedi'i chywiro a chyflenwad Cymraeg digonol mewn stoc bellach
Tachwedd 2012	Cwyn ynglŷn â'r defnydd o'r ffurf "Caernarvon" ar arwydd ffordd ar bwys yr A55	Y camgymeriad wedi'i gywiro
Tachwedd 2012	Cwyn nad yw peiriant parcio newydd yn rhoi cyfarwyddyd electronig drwy gyfrwng y Gymraeg	Y Gwasanaeth yn nodi fod y peiriannau'n cynnig newid a dewis iaith
Tachwedd 2012	Cwyn ynglŷn ag enwau Saesneg yn ymddangos ar fapiau cynllunio	Mapiau'n cael eu cynhyrchu gan y system GIS, ond bydd haen Gymraeg digonol ar gael yn fuan
Ionawr 2013	Cwyn gan aelod o'r cyhoedd ynglŷn â neges uniaith Saesneg ar beiriant ateb Amgueddfeydd ac Oriolau Gwynedd	Ymddiheuriad gan yr Uned. Mae'n ymddangos mai problemau technegol achosodd i'r peiriant gollir neges ddwyieithog a throsglwyddo'r alwad i BT
Ionawr 2013	Ymholiad gan Aelod ynglŷn	Wedi codi'r mater gyda'r

	â busnesau gydag enwau ac arwyddion Saesneg yn derbyn nawdd grant gan y Cyngor	Uned Gyfreithiol, ymddengys na allwn orfodi enwau brand Cymraeg ac ni allwn osod amodau ar elfennau nad ydym yn eu hariannu. Fodd bynnag, yn dilyn hyn, bydd yr Adran Economi a Chymuned yn manteisio ar y cyfle i edrych ar sut i wella eu hamodau ieithyddol
Ionawr 2013	Cwyn gan Aelod na roddwyd sylw priodol i ofynion ieithyddol wrth lunio tendr ar gyfer cynnal ymgynghoriad ar y Gwasanaeth Hamdden	Ymateb gan yr Aelod Cabinet perthnasol yn sicrhau pob cymorth cyfieithu (Cyfieithu ar y pryd a chyfieithu dogfennau) i'r cwmni sy'n ymgymryd â'r gwaith
Chwefror 2013	Cwyn gan aelod o'r cyhoedd ynglŷn â gwallau iaith ar ffurflen Budd-dal/ Treth Cyngor i'r hunangyflogedig	Ymddengys yr anfonwyd ffurflen anghywir mewn camgymeriad. Ymddiheuro am hyn, ac anfon fersiwn gywir o'r ffurflen
Chwefror 2013	Cwyn gan Gyngor Cymuned Llanystumdwy ynglŷn â thestun drafft uniaith Saesneg ar gyfer byrddau dehongli treftadaeth a anfonwyd iddynt gan gwmni'n gweithio dan gontract i'r Cyngor	Yr Adran yn ymddiheuro, gan sicrhau'r Cyngor Cymuned y bydd unrhyw ddeunydd cyffelyb yn cael ei anfon yn ddwyieithog o hyn ymlaen
Chwefror 2013	Cwyn gan aelod o'r cyhoedd ynglŷn â derbynneb Saesneg am daliad ffi i'r Uned Gwarchod y Cyhoedd (er iddi ohebu drwy gyfrwng y Gymraeg)	Yr Uned yn ymddiheuro i'r unigolyn, gan sicrhau eu bod yn adolygu eu prosesau o safbwynt cydymffurfio a'r Cynllun Iaith
Mawrth 2013	Cwyn gan Aelod ynglŷn â chyflwyniad Saesneg ar Deithio Bywiog mewn cyfarfod Prosiect Bangor	Yr Adran yn ymddiheuro
Mawrth 2013	Cwyn gan Gyngor Tref Pwllheli ynglŷn â defnydd o'r fersiwn Cymraeg a Saesneg o "Stryd Penlan" ar arwydd gwyrriad	Atgoffa'r Uned berthnasol o benderfyniad y Pwyllgor Iaith ym mis Hydref ynglŷn ag enwau strydoedd
Mawrth 2013	Cwyn ynglŷn â llythyr uniaith Saesneg yn rhybuddio	Y gwyn wedi'i chyfeirio at Ymgynghoriaeth; Disgwyl

	preswlydd o wal beryglus	ymateb
--	--------------------------	--------

CWYNION YN YMWNEUD A CHYRFF ERAILL

DYDDIAD	CWYN	YMATEB.
Ebrill 2012	Cwyn ynglŷn â gohebiaeth uniaith Saesneg gan Dim Rhaglenni Gwledig Llywodraeth Cymru	Adran Economi a Chymuned yn cysylltu â'r Tîm i fynegi eu siom
Mehffin 2012	Cwyn gan staff ynglŷn â chais gan CAF/CASS am ohebiaeth ddwyieithog yn hytrach na Chymraeg	Y Swyddog wedi cysylltu â'r corff yn amlinellu gofynion Cynllun Iaith y Cyngor, ac yn disgwyl ymateb pellach
Awst 2012	Yr Adran Economi a Chymuned yn ysgrifennu at Dim Rhaglenni Gwledig Llywodraeth Cymru ynglŷn ag ansawdd Cymraeg llythyr a anfonwyd atynt gan y Tîm	Disgwyl ymateb gan Lywodraeth Cymru
Awst 2012	Cwyn gan aelod o staff ynglŷn â llythyr uniaith Saesneg gan Gyngor Gofal Cymru	Yr aelod staff yn derbyn ymddiheuriad a llythyr Cymraeg
Hydref 2012	2 gwyn gan aelodau o'r cyhoedd ynglŷn ag arwyddion gwallus tu allan i siop B&M ym Mangor	Cyfeirio'r cwynion at Gomisiynydd y Gymraeg
Hydref 2012	Cwyn/ ymholiad ynglŷn â threfniadau recriwtio a chyfweld Cartrefi Cymunedol Gwynedd	Cadarnhau gofynion Cynllun Iaith CCG; peidio a mynd a'r ymholiad ymhellach, gan ei fod yn seiliedig ar adroddiad ail-law
Tachwedd 2012	Cwyn ynglŷn â darpariaeth ieithyddol Cyngor Cymuned Beddgelert (Cymraeg yn unig)	Esbonio bod Cyngorau Cymuned yn annibynnol o'r Cyngor, a chyfeirio'r unigolyn at Gomisiynydd y Gymraeg am ragor o wybodaeth

O safbwynt cwynion yn erbyn Cynllun Iaith y Cyngor, gellir crynhoi tabl i) uchod fel a ganlyn, yn unol â dangosydd Bwrdd yr Iaith Gymraeg

iii) DIG 6

Nifer Cwynion	% a ymdriniwyd â hwy	Ymdrîn yn ôl safonau corfforaethol	Targed 2013-14
31	100%	100%	100%

4. Rheolaeth a Gweinyddiad y Cynllun

A) Trefniadau Trydydd Parti

i) Contractau Gofal Cymdeithasol

Mudiadau Gwirfoddol

Nifer	% wedi'u monitro	% yn cydymffurfio	% ddim yn cydymffurfio
25	88%	65%	35%

Darparwyr Gofal Cymunedol

Nifer	% wedi'u monitro	% yn cydymffurfio	% ddim yn cydymffurfio
7	28%	100%	-

Cartrefi Annibynnol

Nifer	% wedi'u monitro	% yn cydymffurfio	% ddim yn cydymffurfio
26	50%	80%	20%

12 Catref Mewnol – cael eu monitro dan yr Uned Ddarparu

Gofal Cartref

Nifer	% wedi'u monitro	% yn cydymffurfio	% ddim yn cydymffurfio
9	50%	90%	10%

ii) a iii) Contractau sy'n darparu ar gyfer pobl ifanc a chontractau ar gyfer darpariaeth cyn oed ysgol

Mae Partneriaeth Strategol Plant a Phobl Ifanc Gwynedd wedi bod yn y broses yn ystod 2012/13 o baratoi Cynllun Comisiynu Cefnogi Teuluoedd a Rhiantu fel rhan o Gynllun Gweithredu Teuluoedd yn Gyntaf Gwynedd ar gyfer 2012 / 13.

Fel trefniant interim, defnyddiodd y Bartneriaeth Strategol Plant a Phobl Ifanc Gwynedd ei ddyraniad o'r Gronfa Teuluoedd yn Gyntaf ar gyfer 2012 / 13 i gomisiynu gwasanaethau presennol Cymorth a'r gwasanaethau a gomisiynwyd yn ystod y cyfnod arloesi am **flwyddyn arall yn unig**. Y gobaith oedd y bydd hyn yn caniatáu digon o amser i'r trefniadau comisiynu newydd gael eu sefydlu, i roi sefydlogrwydd i ddarparwyr a rhoi parhad i ddefnyddwyr gwasanaeth presennol am flwyddyn arall.

Penderfynodd y Bartneriaeth Strategol Plant a Phobl Ifanc 'grwpio' gwasanaethau o amgylch y meysydd blaenoriaeth canlynol gydag un asiantaeth yn gyfrifol fel ddarparwyr arweiniol ar gyfer monitor cynlluniau oddi fewn i'w pecynnau:

Blaenoriaeth 1: Sefydlu Gwasanaeth Cefnogi Teuluoedd Gwynedd (Tîm o Amgylch y Teulu)

Blaenoriaeth 2: Darparu Gwell Cefnogaeth i Deuluoedd a Hyrwyddo Rhiantu Cadarnhaol (2a) Caban Bach Barnardos; 2b) Canolfan Integredig Plas Pawb)

Blaenoriaeth 3: Cefnogi Pobl ifanc i Gyflawni (Gwasanaethau Ieuenctid)

Blaenoriaeth 4: Hyrwyddo Iechyd a Lles Plant, Pobl Ifanc a Theuluoedd (Swyddog Chwarae, Cyngor Gwynedd)

Blaenoriaeth 5: Hyrwyddo Cynhwysiad Cymdeithasol Plant, Pobl Ifanc a Theuluoedd (NYAS)

Blaenoriaeth 6: Cefnogi Plant a Phobl Ifanc Anabl a'u Teuluoedd - **Derwen**

Mae'r cynlluniau hyn i gyd wedi eu monitor ac mae 100% yn cydymffurfio.

5. Digonolrwydd Sgiliau Iaith Gymraeg

A) Hyfforddiant iaith ac Ymwybyddiaeth iaith

Hyfforddiant yn y Gymraeg

Gweler isod adroddiad y Swyddog Datblygu Gweithlu ynglŷn â staff bu'n derbyn gwersi iaith yn ystod y cyfnod Ionawr - Rhagfyr 2012. Mae'r monitro'n digwydd pob 6 mis ac ni ddisgwylir adroddiad arall tan fis Gorffennaf.

Hyfforddiant iaith Gymraeg Staff Cyngor Gwynedd Ionawr – Rhagfyr 2012

	Ionawr/ Gorffennaf 2012	Awst/ Rhagfyr
--	--	--------------------------

		2012
Cyfanswm Dysgwyr – pob safon	56	52
<u>Adrannau</u>	1	3
Addysg	1	1
Cyllid	21	18
Darparu a Hamdden	1	0
Economi ac Adfywio	13	12
Gwasanaethau Cymdeithasol	4	3
Priffyrdd a Bwrdeistrefol	5	4
Rheoleiddio	3	2
Strategol a Gwella	7	9
Ymgynghoriaeth		
<u>Darparwyr y Cyrsiau:</u>		
<ul style="list-style-type: none"> • Tiwtor Mewnol: 2 ddsbarth yng Nghaernarfon (trwy'r cyfnod) ac un yn Nolgellau (tan Fehefin 2012) • Prifysgol Bangor • Prifysgol Aberystwyth • Grŵp Llandrillo-Menai (Coleg Meirion Dwyfor/Coleg Menai) • Nant Gwrtheyrn 		
<u>Cyrsiau Dwys Allanol (h.y. 3-5 diwrnod):</u>		
<ul style="list-style-type: none"> • Nant Gwrtheyrn • Ysgol Ionawr Dolgellau (Prif. Aberystwyth) • Ysgol Galan Bangor (Prif. Bangor) • Ysgol Basg Conwy (PB) • Ysgol Haf Bangor/Pwllheli/Yr Wyddgrug (PB) 	1 2 10 4 3	4
<u>Cwrs Cymraeg yn y Gweithle – 3 diwrnod – pob lefel iaith</u>		
<i>Ar y cyd gyda Chynghorau Sir Môn, Conwy, Fflint, Heddlu Gogledd Cymru, Gwasanaeth Tân, Cyngor Cefn Gwlad</i>		
Medi 2012		
<u>Gloywi iaith</u>		
<u>Cyrsiau hyd at 20 awr dros gyfnod o wythnosau</u>		
<u>Cyfanswm:</u>		
Coleg Menai Bangor/Coleg Llandrillo Dolgellau		
<u>Gweithdai Mewnol hanner diwrnod:</u>		
Cymraeg Clir		
Treiglo		
Amserau'r Ferf		

Monitro Cynnydd 2012

Anfonwyd ffurflenni monitro cynnydd at y tiwtoriaid a'r rheolwyr llinell yng Ngorffennaf a Rhagfyr er mwyn nodi cynnydd y staff yn y Gymraeg ac unrhyw sylwadau perthnasol eraill yn ymwneud â'r dysgu. Roedd lle i dicio blychau :

- *Dim cynnydd mesuradwy*
- *Ychydig*
- *Llawer*

gyferbyn â *Gwranddo a Siarad, Darllen ac Ysgrifennu*. Os na chafwyd sylwadau gan y rheolwr yna cymerwyd sylwadau'r tiwtor fel tystiolaeth.

Dyma'r canrannau - o'r dystiolaeth ddaeth i law:

	Llawer	Ychydig	Dim cynnydd mesuradwy
Gorffennaf 2012	38%	50%	12%
Rhagfyr 2012	50%	47%	3%

Sylwadau:

Trosiant staff

Mae niferoedd staff sy'n mynychu hyfforddiant iaith yn newid yn gyson fel mae staff yn mynd a dod am wahanol resymau.

Dyma'r sefyllfa ddiwedd Awst 2012:

Nifer wedi eu tynnu oddi ar y rhestr - **18**

Rhesymau :

Cyrraedd y nod - **2**
 Gadael y Cyngor - **5**
 Methu â chael dosbarth addas - **4**
 Dros dro/cais Rheolwr - **7**

Lefelau Iaith CBAC – Rhagfyr 2012

Canran staff oedd yn mynychu gwersi ar y gwahanol risiau iaith

Mynediad: Cwrs Mynediad 1 a 2, neu hanner cyntaf Cwrs Wlpan
Sylfaen: Cwrs Sylfaen neu ail hanner Cwrs Wlpan
Canolradd: Cwrs Canolradd neu'r Cwrs Pellach - cyfateb i safon TGAU
Uwch: Cwrs Uwch (1) Cwrs Meistroli (2)

Mynediad	Sylfaen	Canolradd	Uwch
27%	17%	29%	27%

Gwobr Goffa Dafydd Orwig 2012/13

Enwebwyd pedwar unigolyn ar gyfer y ddwy wobwr y tro yma. Roedd y safon yn arbennig o uchel, felly penderfynwyd ar y gwobrwyo fel a ganlyn:

Gwobr Dechreuwr:

- **Grace Bristow** – Therapydd Galwedigaethol wedi ei lleoli yng Nghaernarfon

Gwobr Croesi'r Bont:

- **Kate Wheatcroft** – Therapydd Galwedigaethol wedi ei lleoli yng Nghaernarfon

Derbyniodd y ddwy uchod dystysgrif a chopi o Fywgraffiadur Cymru.

Gwobrau Cysur:

Gan fod safon y ddau arall mor uchel, rhoddwyd tocynnau llyfrau iddynt:

- **Laura Grant** – Swyddog Amgylchedd, Ymgynghoriaeth Gwynedd
- **Jonathan Chapman** – Prif Beiriannydd, Ymgynghoriaeth Gwynedd

Y Fframwaith Iaith Newydd – diweddariad, a Dangosyddion Lefelau Iaith CBAC

Mae'r Tiwtor Mewnol wedi ail lunio'r Fframwaith Iaith er mwyn iddi gydymffurfio â lefelau iaith cydnabyddedig yn genedlaethol. (Nid yw wedi ei chyflwyno i'w gweithredu hyd yma.)

Fel cyd-ddigwyddiad ffodus, mae CBAC wedi ymateb i'r her o sut y gall gweithleoedd fesur safon iaith unigolion trwy gyflwyno Dangosyddion Iaith wedi eu seilio ar gamau cydnabyddedig dysgu Cymraeg i Oedolion - sef:

- Mynediad
- Sylfaen
- Canolradd
- Uwch
- Hyfedredd

Ddechrau 2013 cymerodd Cyngor Gwynedd ran mewn peilot i weld sut oedd hyn yn gweithio. Mae'n galluogi unigolion i sefyll prawf ar eu cyfrifiaduron mewn Darllen, Ysgrifennu, Gwranddo a Siarad.

Hyfforddiant Ymwybyddiaeth Iaith

Mae'r Cyngor eisoes wedi datblygu hyfforddiant Ymwybyddiaeth iaith i staff, ac yn ystod y cyfnod, darparwyd 2 sesiwn ar gyfer y Tîm Cyfiawnder ieuencid. Rhaid cyfaddef fodd bynnag fod y nifer yma'n fethiant yn erbyn ein targed o 4 sesiwn y flwyddyn.

Er y pennwyd dyddiadau a lleoliadau ar gyfer 4 sesiwn, ni fu'r ymateb yn ddigonol i gyfiawnhau bwrw mlaen a'r gwersi. Yn amlwg, roedd hyn yn hynod o siomedig, ac yn ystod y cyfnod nesaf, bydd angen ail-ymweld a hyn drwy gysylltu â Phenaethiaid ac edrych ar rôl ymwybyddiaeth iaith yng nghyd-destun y gwaith ar ddatblygu rhaglen e-ddysgu newydd.

Dylid nodi fodd bynnag bod ymwybyddiaeth iaith yn rhan allweddol o'r broses anwytho staff.

B) Sgiliau Ieithyddol Staff

Eleni eto, mae'r data ar sgiliau ieithyddol staff yn seiliedig ar gasglu gwybodaeth yn uniongyrchol o'r gwahanol Adrannau. Yn sgil sylwadau'r Comisiynydd ar ein hadroddiad blaenorol, gofynnwyd am wybodaeth fwy manwl eleni.

At y dyfodol, y gobaith yw y bydd y gwaith o osod lefelai iaith newydd (yn seiliedig ar fframwaith CBAC) yn erbyn swyddi ac yna adnabod sgiliau unigolion yn erbyn yr un lefelau'n arwain at system gorfforaethol a mwy cadarn. Bydd y drefn yma maes o law yn cyd-fynd a'n system adnoddau dynol a chyflogau integredig sydd dan drafodaeth ar hyn o bryd.

GWASANAETH	UNED	ARDAL	NIFER	NIFER DDIM YN SIARAD CYMRAEG
Addysg	Adnoddau	Arfon	1	0
	Anghenion Arbennig	Arfon Dwyfor Anhysbys	10 1 12	0 0 0
	Consortiwm Addysg	Arfon	3	0
	Cyflogau a Chontractau Ysgolion	Arfon	5	0
	Cymorth i Fyfyrrwyr	Arfon	2	0
	Disgyblion a Chynhwysiad	Arfon Dwyfor Meirion Anhysbys	10 1 3 25	0 0 0 0
	Lles	Arfon Dwyfor Meirion Anhysbys	4 1 3 3	0 0 0 0
	Mynediad Adeiladau ac Arlwyo	Arfon Dwyfor Anhysbys	4 1 1	0 0 0
	Swyddfeydd Ardal Addysg	Arfon Dwyfor Anhysbys	1 9 1	0 0 0
	Trefniadaeth Ysgolion	Arfon Meirion	6 1	0 0
	Uned Reoli	Arfon	2	0
	Ysgolion	Arfon Dwyfor	1,371 475	0 0

		Meirion Anhysbys	695 421	0 0
Addysg Cyfanswm			3,072	0

GWASANAETH	UNED	ARDAL	NIFER	NIFER DDIM YN SIARAD CYMRAEG
Adnoddau Dynol	Adnoddau Dynol a Datblygu'r Gyfundrefn	Arfon Anhysbys	5 1	0 0
	Cefnogol	Arfon	32	0
	Dysgu a Datblygu	Arfon Anhysbys	15 1	0 0
	Iechyd a Diogelwch	Arfon Anhysbys	10 5	0 0
	Personél	Arfon Anhysbys	17 1	0 0
	Uned Reoli	Arfon	4	0
Adnoddau Dynol Cyfanswm			91	0

GWASANAETH	UNED	ARDAL	NIFER	NIFER DDIM YN SIARAD CYMRAEG
Cyllid	Archwilio Mewnol	Arfon	12	0
	Atal Twyll Budd Dal	Arfon	4	0
	Buddsoddi a Rheolaeth Trysorlys	Arfon	3	1
	Cyflogau	Arfon	11	0
	Cyfrifeg	Arfon Anhysbys	38 4	0 0
	Cyllid	Arfon	2	0
	Pensiynau	Arfon	15	0
	Refeniw- Arianwyr	Arfon	5	0
	Refeniw-	Arfon	9	0

	Incwm/Dyledwyr			
	Taliadau/Credydwyr	Arfon	7	0
	Refeniw- Trethi a Budd Dal	Arfon Dwyfor Meirion	38 17 12	0 0 2 *
	Rheolaeth Risg/Yswiriant	Arfon	2	0
	Uned Reoli	Arfon	2	0
Cyllid Cyfanswm			181	3

GWASANAETH	UNED	ARDAL	NIFER	NIFER DDIM YN SIARAD CYMRAEG
Economi a Chymuned	Adfywio Cymunedol	Anhysbys	4	0
			2	0
			2	0
	Amgueddfeydd	Arfon Dwyfor Anhysbys	6	0
			3	
			1	
	Archifau	Arfon Meirion Anhysbys	5	0
			5	
			8	
	Cefnogi Busnes	Arfon	9	0
	Celfyddydau	Arfon Anhysbys	1 1	0
	Celfyddydau Perfformio	Dwyfor Meirion	17 7	1 wrth gefn
	Ewrop	Arfon	1	
	Ieuencid	Arfon Dwyfor Meirion Llawm Amser	60	1
			25	0
			39	8
			17	0
	Morwrol	Dwyfor Meirion Anhysbys	8	2
			3	
			9	
	Orielau	Arfon	1	1 rhan

		Anhysbys	1	amser
	Parciau Gwledig	Arfon	6	0
	Prosiectau Sylweddol	Arfon Anhysbys	5 3	0
	Sgiliau a Mentergarwch	Arfon Dwyfor Meirion Anhysbys	9 4 2 -	0 0 0 -
	Strategaeth a Datblygu	Arfon	4	0
	Twristiaeth Marchnata a Gofal Cwsmer	Arfon Dwyfor Meirion Anhysbys	13 4 4 12	0
	Uned Reoli	Arfon	3	0
Economi a Chymuned Cyfanswm			337	13

GWASANAETH	UNED	ARDAL	NIFER	NIFER DDIM YN SIARAD CYMRAEG
Gofal Cwsmer	Cyfathrebu	Arfon	5	0
	Cynllunio Argyfwng	Arfon	3	0
	Cyswllt Cwsmer	Arfon Dwyfor Meirion Anhysbys	13 5 28 3	0 0 0 0
	Eiddo	Arfon Anhysbys	23 1	0 0
	Gwybodaeth	Arfon	3	0
	Llyfrgelloedd	Arfon Dwyfor Meirion Anhysbys	38 9 18 10	0 0 0 0
	Technoleg Gwybodaeth	Arfon	46	1
	Uned Reoli	Arfon	2	0
Gofal Cwsmer Cyfanswm			207	1

GWASANAETH	UNED	ARDAL	NIFER	NIFER DDIM YN SIARAD CYMRAEG
Priffyrdd a Bwrdeistrefol	Comisiynu	Arfon	21	0
		Dwyfor	13	0
		Meirion	19	0
		Anhysbys	19	0
	Fflyd	Arfon	9	0
		Dwyfor	7	0
		Meirion	5	0
		Anhysbys	9	0
	Gwaith Bwrdeistrefol	Arfon	104	0
		Dwyfor	71	0
		Meirion	79	0
		Anhysbys	75	0
	Gwaith Priffyrdd	Môn	4	0
		Arfon	27	0
		Dwyfor	19	3
		Meirion	34	0
		Anhysbys	34	0
	Trin Gwastraff	Arfon	2	0
		Meirion	13	3
		Anhysbys	5	0
	Uned Rheoli	Arfon	3	0
		Anhysbys	1	0
Priffyrdd a Bwrdeistrefol Cyfanswm			573	6

GWASANAETH	UNED	ARDAL	NIFER	NIFER DDIM YN SIARAD CYMRAEG
Rheoleiddio	Amgylcheddol	Arfon	30	0
		Dwyfor	5	0
		Meirion	5	0
		Anhysbys	1	0
	Bwyd Iechyd a Diogelwch	Arfon	9	0.4fte
		Dwyfor	4	0
		Meirion	3	0
		Anhysbys	1	0
	Canol Gwarchod y Cyhoedd	Arfon	4	0
		Dwyfor	1	0
		Meirion	2	0
		Anhysbys	1	0

	Cynllunio	Arfon Dwyfor Meirion	1 20 2	0 0 0
	Llygredd a Difa Pla	Arfon Dwyfor Meirion	5 5 3	0 0 0
	Safonau Masnach	Arfon Dwyfor Meirion Anhysbys	9 3 9 1	0 0 0 0
	Trafnidiaeth a Gofal Stryd	Arfon Dwyfor Anhysbys	56 3 24	0 0 14
	Trwyddedu	Arfon Dwyfor Meirion	2 1 1	0 0 0
	Uned Rheoli	Arfon	2	0
Rheoleiddio Cyfanswm			213	14.4

GWASANAETH	UNED	ARDAL	NIFER	NIFER DDIM YN SIARAD CYMRAEG
Ymgynghoriaeth	Uned Reoli	Arfon	5	0
	Ymgynghoriaeth dros dro	Arfon Dwyfor Meirionydd	29 4 2	7 1 1
	Ymgynghoriaeth Parhaol	Arfon Dwyfor Meirion	76 8 14	10 1 2
Ymgynghoriaeth Cyfanswm			138	22

GWASANAETH	UNED	ARDAL	NIFER	NIFER DDIM YN SIARAD CYMRAEG
-------------------	-------------	--------------	--------------	---

Democratiaeth a Chyfreithiol	Cyfreithiol	Arfon Dwyfor Meirion Anhysbys		0 0 0 0
	Cofrestru	Arfon Dwyfor Meirion Anhysbys		0 0 0 0
	Cydymffurfio ac Iaith	Arfon Dwyfor Meirion Anhysbys		0 0 0 0
	Uned Rheoli	Arfon		0
Democratiaeth a Chyfreithiol Cyfanswm			[manylion i ddilyn]	0

Gwasanaeth	Uned	Ardal	Nifer	Nifer ddim yn siarad Cymraeg
Strategol a Gwella	Uned Reoli	Arfon	4	0
	Cynllunio Strategol	Arfon	17	1
	Rhaglenni	Arfon	8	0
	Gwasanaeth Democratiaidd	Arfon	16	0
	Partneriaethau Môn a Gwynedd	Arfon) Mon)	21	0
	Gwella Perfformiad ac Effeithlonrwydd	Arfon	10	0
	Cefnogi Newid	Arfon	1	0
	Prosiectau	Arfon	15	0
Strategol a Gwella Cyfanswm			92	1

GWASANAETH	UNED	ARDAL	NIFER	NIFER DDIM YN SIARAD
-------------------	-------------	--------------	--------------	-----------------------------

				CYMRAG
Gwasanaethau Cymdeithasol, Tai a Hamdden	Uned Reoli	Arfon Dwyfor Anhysbys	5 1 4	
	Datblygu Chwaraeon	Arfon Dwyfor Meirion Anhysbys	6 8 5 5	0 0 0 0
	Hamdden	Arfon Dwyfor Meirion Anhysbys	119 59 70 5	14 1 7 0
	Cefnogi Pobl	Arfon	3	0
	Digartrefedd a Tai Cefnogol	Arfon Dwyfor Meirion Anhysbys	18 3 4 9	1 0 0 1
	Rhent a Rheolaeth Tai	Anhysbys	1	0
	Tai Sector Breifat	Arfon Dwyfor Meirion Anhysbys	8 8 6 1	0 0 1 0
*Gwasanaethau Cymdeithasol				
Gwasanaethau Cymdeithasol, Tai a Hamdden Cyfanswm			[i ddilyn]	[i ddilyn]

* Cesglir y wybodaeth yma er mwyn adrodd i Lywodraeth Cymru erbyn diwedd mis Mehefin. Gobeithir felly y bydd y ffigurau ar gael erbyn cyfarfod y Pwyllgor Iaith.

6. Prif-Ffrydio'r Gymraeg

A) Prif-Ffrydio (Strwythurau a Chyfrifoldebau)

Yn dilyn etholiadau Mai 2012, symudodd Cyngor Gwynedd i system Gabinet, ac o safbwynt prif-ffrydio'r iaith, mae'r iaith Gymraeg yn ffurfio rhan o faes gwaith un o'r Aelodau Cabinet. Dan y drefn newydd, gellir cadarnhau yn ogystal y sefydlwyd Pwyllgor Iaith er mwyn sicrhau modd i ganolbwyntio'n benodol ar faterion yr iaith Gymraeg. Nid yn unig y mae'r Pwyllgor yn gyfrifol am Gynllun Iaith Gymraeg y Cyngor (a'r Safonau arfaethedig) ond mae hefyd yn gweithredu fel corff ymgynghorol ar strategaethau hyrwyddo'r iaith Gymraeg o fewn y sir gan wneud argymhellion i'r Cabinet yn ôl yr angen.

Mae'r Cyngor yn parhau i sicrhau lle amlwg i'r iaith Gymraeg o fewn ein trefniadau asesu effaith cydraddoldeb statudol, a byddwn yn edrych ar gryfhau'r gofynion yma drwy'r system Gabinet newydd.

Rydym hefyd yn rhagweld y bydd gweithdrefn gadarn mewn lle er mwyn i'r Swyddogion Cydraddoldeb fonitro Rhaglen Waith y Cabinet, gan godi'r angen am asesiadau effaith cydraddoldeb ac iaith cyn gynted a phosib o fewn y cylch cynllunio polisi.

At y dyfodol, byddwn yn monitro effeithiolrwydd y trefniadau yma, ac yn eu haddasu a'u cryfhau un unol a'r gofyn.

B) Hyrwyddo'r Iaith Gymraeg

Cyngor Gwynedd yw corff arweiniol a sefydliad lletyol Hunaniaith. Partneriaeth aml-asiantaethol yw Hunaniaith a ddaeth ynghyd i weithredu prosiectau a gosod cyfeiriad strategol ar gyfer hyrwyddo'r Gymraeg yng Ngwynedd. Mae strwythur gweithredu Hunaniaith fel a ganlyn:

Grŵp Cyfeiriad Strategol
Grŵp Cynllunio Ieithyddol Cymunedol
Grŵp Gweithleoedd a Gwasanaethau Dwyieithog
Gweithgor Dylanwadu ar Ddefnydd Cymdeithasol Plant o'r Gymraeg

Mae 2 swyddog yn gyfrifol am gydlynu, gosod cyfeiriad a gweithredu rhaglen waith Hunaniaith, sef:

- Swyddog Hyrwyddo Iaith (a gyflogir yn uniongyrchol gan y Cyngor)
- Swyddog Datblygu Iaith Gwynedd (a gyflogir drwy grant Llywodraeth Cymru)

Mae Hunaniaith yn gweithredu nifer o brosiectau drwy Adrannau'r Cyngor gan fanteisio ar gyfleoedd i hyrwyddo'r Gymraeg y tu hwnt i ofynion statudol, megis:

- Siarter Iaith Gymraeg Ysgolion Cynradd Gwynedd
- Blas ar Gymru (Prosiect i Deuluoedd sydd yn mynychu Canolfannau Hwyrddyfodiaid Gwynedd)
- Gweithdai roc a gweithgareddau ymwybyddiaeth iaith drwy'r Gwasanaeth Ieuentid
- Cynnal ymgynghoriad ar y Gymraeg drwy Banel Trigolion Gwynedd

Mae Hunaniaith hefyd yn gweithredu'n gymunedol er mwyn meithrin agweddau cadarnhaol, cynyddu statws a hyder pobl i ddefnyddio'r Gymraeg mewn gwahanol gyd-destunau, megis:

- Cynnal stondin mewn nosweithiau rhieni i hyrwyddo manteision dwyieithrwydd
- Cynnal gweithgareddau Cymraeg i deuluoedd
- Arfogi cymunedau i weithredu o blaid y Gymraeg gan gynyddu gweithgarwch cymunedol
- Cydweithio gyda sefydliadau er mwyn cynyddu eu defnydd o'r Gymraeg
- Gweithredu prosiect Magu Gwaith
- Cynnal cynhadledd Genedlaethol 'Dyfodol Cymunedau Cymraeg'

Mae Hunaniaith hefyd yn cydweithio gyda Swyddogion Iaith nifer o gyrff cyhoeddus sydd yn gwasanaethu yng Ngwynedd. Yn 2011/12, bu i Hunaniaith weithredu'r prosiect canlynol ar y cyd â hwy:

- Academi Datblygu Sgiliau Cymraeg i Reolwyr

Mae Cyngor Gwynedd wedi adnabod y Gymraeg hefyd fel blaenoriaeth o fewn Cynllun Strategol y Cyngor 2013-2017, a hunaniaith yw'r cerbyd ar gyfer gweithredu nifer o'r blaenoriaethau a adnabyddir ynddo.

7. Dadansoddiad o berfformiad

A) Ymarfer Da

- Ymateb i ganlyniadau'r Cyfrifiad: Gwaith dadansoddi ar y data iaith gan Uned Ymchwil a Gwybodaeth y Cyngor; trefnu dwy seminar i drafod yr oblygiadau ieithyddol- un i Aelodau Etholedig ac un arall ar Ddyfodol Cymunedau Cymraeg wedi'i threfnu gan Hunaniaith a'i noddi gan Lywodraeth Cymru
- Datblygu trefniadau i sicrhau y rhoddir ystyriaeth i unrhyw effaith ieithyddol cyn cyflwyno adroddiad i Gabinet
- Adran gwasanaethau Cymdeithasol yn comisiynu arolwg o'u trefniadau comisiynu mewn perthynas â gofynion yr iaith Gymraeg
- Bwrw mlaen gyda gwaith y Pencampwyr Iaith o fewn y Gwasanaeth Hamdden
- Adolygiad o amodau nawdd a grantiau'r Adran Economi a Chymuned mewn perthynas â'r iaith Gymraeg
- Newyddion Gwynedd ar-lein ar gael gydag adnodd i gyfieithu rhai geiriau er mwyn ehangu geirfa dysgwyr Cymraeg

B) Meysydd Blaenoriaeth

- Ymateb i ofynion y Safonau Iaith.
- Datblygu ymateb strategol i'r dystiolaeth ddaw o ddata Cyfrifiad 2011
- Bwrw mlaen a'r Strategaeth Sgiliau Ieithyddol: Gosod lefelau newydd, adnabod sgiliau yn erbyn y lefelau newydd a'u cofnodi i bwrpas monitro
- Gwella ac ehangu ein trefniadau ar gyfer hyfforddiant Ymwybyddiaeth Iaith

8. Cyhoeddi Gwybodaeth

Byddwn yn cyflwyno'r Adroddiad i Bwyllgor Iaith y Cyngor ac yna i Gomisiynydd y Gymraeg. Bydd y dogfennau yn cael eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor.